

“Don't disturb gardening” o l'agricultura del “no molestin”

Llaurar o no llaurar? Vet aquí un debat ben viu entre agricultors ecològics. Tant una com l'altra manera de tractar el sòl tenen els seus defensors raonables, que es basen en l'inafel·lable criteri del “a mi em funciona”. Els partidaris de llaurar diuen que així el conreu els és més pràctic. Els partidaris del no llaurar defensen el respecte a l'estructura del sòl i a la seva vida. Intentaré demostrar en el present article que el debat llaurar/no llaurar és en el fons un fals debat. També intentaré explicar perquè molts intents de fer agricultura sense llaurar no han tingut èxit. Proposo en aquest article un mètode que respecti al màxim la vida microbiana, els éssers vius que són a la terra, i també les necessitats pràctiques dels agricultors.

TEXT I IMATGES: PERE SUBIRANA, CONSULTOR AMBIENTAL

Llaurar o no llaurar, vet aquí el dilema. Quina pràctica de les dues és la millor per al sòl? Quina manera de fer triarien el sòl, la seva vida microbiana, les arrels de les plantes? D'acord, et funciona llaurar o et funciona no llaurar, però quina manera de fer funciona millor per a un mateix a llarg termini? Val a dir que a priori no hi ha una millor manera de procedir que l'altra. No podem fer d'aquesta qüestió una ideologia. Llaurar té els seus defensors i no llaurar també. La ideologia que no es contrasta amb la realitat només funciona per a les persones teòriques, així que és millor que la deixem a les portes de l'hort.

Els agricultors d'una i altra banda estan d'acord en una qüestió: la compactació de la terra no és bona per a les plantes. La via de llaurar descompacta la terra mecànicament. La via del no llaurar vol descompactar la terra amb tractors biològics, com els cucs. La via del no llaurar, per a nosaltres, no consisteix a deixar la terra tal i com està, sinó que volem crear les condicions adients per a la vida microbiana i per a la fauna del sòl (pedofauna). El mulching, la matèria orgànica en fase de descomposició, és la matèria primera de la fertilitat.

El criteri fonamental per triar un mètode o un altre és el respecte a la vida microbiana i a la fauna edàfica, la fauna que viu al sòl. Com deia Aristòtil, la terra és l'intestí de la planta: una terra viva, rica en humus, posa a disposició de les plantes els nutrients necessaris. Podem considerar la vida microbiana de la terra com una extensió de la planta que li permet aguantar millor les condicions ambientals. Només la vida és capaç de fer transmutacions d'elements amb finalitats nutricionals per a les plantes. La Natura és una unitat, plantes, sòl, insectes, ésser humà són parts d'un mateix sistema. Un sistema sempre és molt més que la suma dels seus components aïllats. La disposició i la interacció de les parts permeten l'aparició de “proprietats emergents”. Una terra viva permet que la vida realitzi transmutacions biològiques, transmutacions d'un element en un altre, segons les necessitats de les plantes. Les micorrizes, els fongs que viuen en simbiosi amb les arrels de les plantes, són una altra d'aquestes propietats emergents. Com diu Francesc Fígols al seu llibre *Cosmos y Gea* (Ed. Kairós, 2007), els alquimistes viuen al nostre jardí.

Llaurar amb maquinària pesada compacta molt la terra, mata la seva vida microbiana. Si llaurem profundament alterem la seva vida microbiana, per exemple matem els microbis anaeròbics que viuen a les capes profundes en portar-los a la superfície i als aerobis en soterrar-los. El moviment d'agricultura de conservació ha creat diversos estris útils, com per exemple l'arada de discos, per airejar la terra de manera respectuosa amb les capes del sòl. El millor llaurat sempre és superficial i esporàdic. En la meua opinió, el treball mecànic de la terra només és útil a curt termini. D'altra banda, no podem deixar de remoure la terra en un cert grau, sobretot quan sembrem llavors (sembra directa) o conreem plantes de les quals aprofitem les parts soterrades com patates, pastanagues... A vegades, remoure la terra superficialment és la millor manera d'incorporar matèria orgànica seca i precompostada.

“El millor llaurat sempre és superficial i esporàdic. El treball mecànic de la terra només és útil a curt termini. D'altra banda, no podem deixar de remoure la terra en un cert grau, sobretot quan sembrem llavors o conreem determinades plantes”

Un sol home, o un sol home amb una màquina, no pot substituir l'acció quotidiana de milers de cucs. Però encara que vulguem instaurar un sistema de no llaurar, ens cal administrar transicions fins que la terra estigui tan flonja, amb tant d'humus, poblada de milers de cucs que puguem permetre'ns el luxe de no llaurar. Els qui defensen el no llaurar saben que només poden fer aquesta pràctica al final d'un procés que pot durar de dos a cinc anys, fins que la matèria orgànica acumulada hagi creat un humus estable suficient. Els qui defensen el no llaurar han de generar i administrar processos de fertilització. Han de ser pacients. El "com" és molt important a l'hora de tenir èxit en l'agricultura sense llaurar.

AGRICULTURA DEL NO MOLESTIN

He denominat "agricultura del no molestin" (Don't disturb gardening) l'agricultura que mira de protegir la vida microbiana i la fauna i flora del sòl com a criteri fonamental, però que no renuncia a remoure la terra en alguns casos i de determinades maneres. No volem molestar la vida del sòl, però en determinats conreus es fa necessari. Si anem a plantar cols, per exemple, podem remoure la terra localment (sense voltejar-la) al lloc on anem a plantar la col i en la grandària que les arrels de la col ocuparan. L'espai entre cols no es remou i es cobreix amb mulching. El mateix podem fer amb totes les plantes que es poden trasplantar. Per a les plantes amb les quals volem fer sembra directa, podem airejar la terra mirant de no molestar la vida del sòl, amb estris adients.

MULCHING

La matèria orgànica és la base de la fertilitat. El millor fertilitzant són les herbes que neixen espontàniament al nostre hort. Si una zona enjardinada amb gespa es deixa sense tocar durant anys, apareixeran plantes pioneres que milloren la terra i la deixen preparada per a plantes més exigents. La zona enjardinada es cobreix d'herbes, bardisses, arbustos lleguminosos fins que apareixen els arbres i es forma un bosc. Aquest

és el "principi de successió", la Natura tendeix a crear sistemes cada cop més complexos i per tant més estables. Les mal anomenades "males herbes" aporten a la terra allò que necessita per suportar plantes més exigents. Les herbes espontànies són el millor mulching. El mulching en superfície ha de deixar passa l'aigua de la pluja i alhora tenir un gruix prou important com per tapar la llum. Els cucs volen foscor.

L'agricultura del no molestin proposa el compostatge en superfície. El compost ideal ha de ser ric en bacteris i en fongs. El compost casolà provinent de la descomposició de residus domèstics és ric en bacteris, però li manquen els fongs. Els fongs com les micorrizes i els enzims són importants per a la salut de les plantes. I el compost ric en fongs es fa a partir de la descomposició de la cel·lulosa i la lignina de la fusta. La fórmula de la fertilitat és la suma de pols de roca, terres que complementen la nostra (si la nostra terra és sorrenca, va bé posar una mica d'argila, i al revés), d'herbes espontànies, de fems i de residus forestals compostats. La descomposició de la fusta és la base d'una tècnica de cultiu on es pot suprimir el rec: la Hügelkultur*. La fusta compostada absorbeix l'aigua i la posa a disposició de les plantes.

CUCS DE TERRA

Durant el regnat de Cleòpatra, els cucs (Lumbricus terrestres) estaven considerats com a sagrats i matar-los era penalitzat severament. Els cucs tenen una importància molt gran en la construcció de la fertilitat. André Birre** ens deia que per més alts que siguin els gratacels que fa l'home, la vida només és possible si hi ha humus a la terra. Quan l'humus desapareix, l'home se'n va. I en aquesta construcció del sòl i de la fertilitat, els cucs tenen un paper important.

Si volem una terra fèrtil, és necessari fer un hàbitat per als cucs. Els cucs no volen llum, per tant el mulching ha de ser espès, ha d'incloure fulles d'arbre, ha de deixar passa l'aigua (ha de ser permeable), i tenir sorra o alguna mena de roca en pols. Els cucs tenen una acció mecànica dins la terra, obrint galeries, afavorint els microorganismes aeròbics, deixant espais per on les arrels de les plantes poden passar. Però també tenen una acció deguda a la seva acció metabòlica: produeixen enzims, i la seva assimilació digestiva produeix uns agregats característics, barreja de terra i matèria orgànica, amb una elevada propietat fertilitzant.

SAÓ

El rec en el conreu del "no molestin" és també important. Aristòtil deia que la virtut és el punt mig entre dos defectes. La virtut en el sòl és allò que els catalans anomenem saó, que és quan la terra no és ni massa seca ni massa humida. És aquell punt on la terra té el grau òptim d'humitat. Un refrany català diu que "la saó treballa més que un home". No cal dir que és el punt en el qual la vida microbiana floreix. Els cucs necessiten humitat per

SABÓ POTÀSSIC LÍQUID
JABONERA

100% BIODEGRADABLE

LA INDUSTRIAL SABONERA
AVG. GENERALITAT, 126
43500 - TORTOSA
977 440 228
www.laindustrialsabonera.es
toni@laindustrialsabonera.es
carles@laindustrialsabonera.es

01. i 02. Exemples d'horts i espais cultivats amb un mètode que respecti al màxim la vida microbiana.

poder viure, si volem que siguin ells qui llaurin la terra els hem de preparar unes condicions que els facilitin la vida. Per exemple, és bo fer bancals elevats en zones amb risc d'inundacions. La terra ha d'estar en saó el temps més gran possible, si pot ser de forma permanent. L'objectiu del rec ha de ser el de mantenir la saó, des d'aquest punt de vista és millor un rec sovintejat i lleuger que no pas un rec inundant i espaiat que compacta la terra.

EINES ESPECIALITZADES

Això es pot fer a mà amb eines especialitzades. Jo faig servir dues eines tradicionals catalanes, que és la tradició que jo conec. L'agricultura catalana sempre ha tingut eines especialitzades, fins i tot tenim una eina que serveix només per a sembrar mongetes! Les eines que faig servir són la fanga i la pioixa. La fanga es clava a terra i es fa anar

endavant i endarrere sense voltejar la terra. La pioixa és el seu complement ideal, es clava a la terra i l'estova sense remoure-la si ens limitem a clavar-la i desclavar-la.

L'agricultura del no molestin és l'agricultura sense dogmes. És l'agricultura que vol administrar constantment el procés d'incrementar la fertilitat. L'laurar? Només quan sigui necessari i de forma superficial, sense molestar ni alterar la vida microbiana. No llaurar? D'acord, però cal encetar un procés per poder fer-ho algun dia. Si es vol fer abans de temps, es pot fracassar. No llaurar requereix paciència, però engega un procés de realimentació positiva de la fertilitat.

Cada herba, cada bri de palla que deixem compostant-se és una unitat de futura fertilitat, una aposta per al futur. ☘